

УДК 330.341.1

В. А. Здір,
аспірант, Черкаський державний бізнес-коледж,
Київський національно-економічний університет імені Вадима Гетьмана

ОЦІНКА СУЧАСНОГО СТАНУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ З ТОЧКИ ЗОРУ ЇЇ ІННОВАТИВНОСТІ

В статті розглянуто роль інноваційної моделі розвитку та стратегія реалізації інноваційної політики. Проаналізовано сучасний стан економіки України крізь призму її інноваційної діяльності.

In the article it is considered role of innovative model of development and strategy of realization of innovative policy. The modern state of economy of Ukraine is analysed through the prism of it innovative activity.

Ключові слова: інноваційна модель розвитку, стратегія інноваційного розвитку, інноваційний тип розвитку, інтелектуальний потенціал, результативність інноваційної діяльності, інноваційно активні підприємства, інноваційна продукція, витрати на інновації.

Key words: innovative model of development, strategy of innovative development, innovative type of development, intellectual potential, effectiveness of innovative activity, innovative active enterprises, innovative products, charges, on an innovation.

ВСТУП

Сучасний стан розвитку економіки України засвідчує вичерпність можливостей екстенсивного економічного розвитку та необхідність переходу до нових інструментів його прискорення, адекватних стану розвитку світової економіки.

Сьогодні поза інноваційним шляхом Україна не зможе реалізувати жодної серйозної перспективної програми соціального та економічного розвитку. Становлення інноваційної моделі розвитку економіки в Україні як завдання економічної політики має супроводжуватися органічним поєднанням політичних, гуманітарних, суспільно-психологічних, інституційних передумов; новими організаційно-економічними, правовими та інституційними рішеннями та узгодженням державної промислової, фінансової, податкової політики з державною політикою у сфері освіти, наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності.

ПОСТАНОВКА ЗАДАЧІ

Метою пропонованої статті є аналіз інноваційної діяльності в Україні на сучасному етапі. Досягнення поставленої мети є можливим через послідовне вирішення наступних завдань: висвітлення стратегії інноваційного розвитку національної економіки, оцінка місця України в світовій спільноті щодо її інноваційної діяльності, оцінка рівня конкурентоспроможності в міжнародному масштабі.

РЕЗУЛЬТАТИ

Трансформація моделі економічного зростання України до інноваційного типу розвитку та зміна характеру цього розвитку дозволить:

- завершити структурну перебудову національної економіки та прискорити темпи економічного зростання;
- досягти високого рівня конкурентоспроможності національної економіки, збільшити частку експорту високотехнологічної продукції в його загальній структурі;
- забезпечити наукову підтримку необхідних темпів імпортозаміщення, розумне використання усіх необхідних

ресурсів — матеріальних (в тому числі фінансових), природних, людських.

З огляду на це, розробка і впровадження інноваційної моделі управління національною економікою має стати стратегічним завданням державної інноваційної політики в Україні.

У площині найближчої перспективи для України є неминучим процес активного (генеруючого) типу інноваційного розвитку, що базується на продукуванні та залученні, реалізації на світових ринках власних інноваційних розробок імітаційного типу, що полягає у засвоєнні та адаптації іноземних нововведень, їх поступовій інтеграції у власну інноваційну систему.

Стратегія інноваційного розвитку економіки України повинна бути орієнтована на освоєння базових інновацій, які дадуть змогу перейти до нових технологічних структур виробництва та забезпечити конкурентоспроможність підприємств на ринку.

Під впливом ринку базові продуктивні інновації стануть імпульсом для зміни усієї технологічної основи виробництва.

Наразі, пріоритет повинен бути наданий не розвитку країни на основі виробництва та інвестицій, а розвитку на основі активізації інноваційної діяльності у базових наукоємних галузях народного господарства, які є рушійними силами розвитку економіки.

Фактори виробництва та інвестицій мають стати засобами науково обґрунтованої інноваційної діяльності, а не її метою. Інновації чинять подвійний вплив на динаміку економічного зростання: з одного боку, відкривають нові можливості для розширення економіки, а з іншого — роблять неможливим продовження цього розширення в традиційних напрямках.

Інноваційний тип розвитку характеризується перенесенням акценту з науково-технічних рішень на використання принципово нових прогресивних технологій, переходом до випуску високотехнологічної продукції, прогресивними

організаційними та управлінськими рішеннями в інноваційній діяльності, що стосується як мікро-, так і макроекономічних процесів розвитку ресурсозбереження, інтелектуалізації всієї виробничої діяльності.

У той час, як провідні країни світу, широко використовуючи можливості інноваційної розбудови економіки, формують постіндустріальне суспільство, промисловість України базується переважно на традиційних технологіях, започаткованих ще на ранніх стадіях індустріалізації. Неefективною лишається галузева структура промислового виробництва.

Більш як 2/3 загального обсягу промислової продукції припадає на галузі, що виробляють сировину, матеріали та енергетичні ресурси.

Частка продукції соціальної орієнтації знаходиться на рівні 1/5 загального обсягу промислового виробництва і має тенденцію до зниження.

Галузь машинобудування, хоча і додала в темпах розвитку, але її частка в структурі промисловості (13 % у 2010 р.) майже у 2—3 рази нижча за рівень, який мають розвинені європейські країни.

Сировинна спрямованість виробничої структури, розрахована переважно на потреби експорту, робить промисловість і економіку в цілому надзвичайно залежними від кон'юнктури зовнішнього ринку, стримує розвиток внутрішнього ринку і звужує національні можливості щодо розвитку економіки та призводить до виснажливого та нераціонального використання природних ресурсів, прискорення процесів забруднення і деградації довкілля. Вкрай загострилася проблема технологічного стану промислового виробництва.

Досвід розвинених країн показав, що досягнення високого рівня споживання і якості життя можливе лише на засадах нової постіндустріальної цивілізації, найсуттєвішими ознаками якої є інноваційний розвиток.

Інтелектуальний потенціал України й дотепер залишається досить потужним (за даними ЮНЕСКО, за інтелектом нації Україна посідає 23-є місце, в той час як Фінляндія — 1-е, США — 13-е, Росія — 27-е), незважаючи на те, що за останні роки її науково-технічний потенціал скоротився у 2,5—3 рази.

У рейтингу Всесвітнього економічного форуму у 2009—2010 рр. Україна серед 134 країн посіла у сфері розвитку початкової освіти на 37 місце, у сфері розвитку вищої освіти — 45 місце, у сфері формування факторів інноваційного розвитку 52 місце, за оснащеністю сучасними технологіями — 65 місце, у сфері захисту прав інтелектуальної власності — 114 місце.

В Україні, яка має високі показники розвитку сфер, що є первинними джерелами інноваційного розвитку, інноваційний потенціал використовується, у порівнянні з іноземними країнами, менш ефективно.

Це створює загрозу перетворення України у країну, яка експортує сировинні ресурси і для промислового виробництва, і інтелектуального виробництва.

Визначальним критерієм оцінки ефективності інноваційно-трансформаційних змін в економіці країни є зростання наукоємності ВВП, або зростання масштабів фінансування наукових досліджень і розробок у ВВП.

Високорозвинені країни прагнуть забезпечити наукоємність на рівні 3% від ВВП. В Україні, з 1995 р. цей показник тримається на рівні 1,2—1,3%, що навіть нижче від законодавчо встановленого рівня (1,7%) і від рівня 1990 р. (3,11% від ВВП).

Наукоємність промислового виробництва України складає близько 0,3%, що на порядок менше світового рівня. За випуском продукції 3-й технологічний уклад в Україні сьогодні складає майже 58%, 4-й технологічний уклад — 38%, і лише 4% — 5-й технологічний уклад.

У ситуації послаблення інвестиційної активності й відсутності рез ультативної промислової політики заходи з реструктуризації економіки не призвели до модернізації виробництва на основі передових технологій, що забезпечують конкурентоспроможність усіх компонентів продукції по всьому технологічному ланцюжку її випуску.

Фактичне фінансування науково-технічної діяльності з державного бюджету протягом останніх 5 років не перевищує 0,4% ВВП при визначених статтею 34 Закону України "Про наукову та науково-технічну діяльність" — 1,7%. Питомо вага програмно-цільового фінансування наукових досліджень не перевищує 10% загальних витрат на науку при законодавчо встановлених 30%.

Залишається великою кількістю (понад 40) розпорядників державних коштів у науковій сфері, що призводить до їх розпорошення та не ефективного використання. Крім того, на поточний момент діє більше двохсот законодавчих актів, що регулюють діяльність в інноваційній сфері, норми яких часто суперечать одна одній.

Показники роботи високотехнологічних секторів промисловості України, за даними Держкомстату України, в цілому характеризуються позитивною динамікою — середньорічне зростання обсягів реалізованої продукції протягом 2003—2010 рр. склало 20%. Частка виробництва високотехнологічної продукції у загальному виробництві за цей час зросла з 14% до 18%. Домінуючими секторами є виробництво машин та устаткування (за обсягами виробництва і кількістю зайнятих працівників), фармацевтичне виробництво (за оплатою праці і рентабельністю), хімічне виробництво (за рентабельністю та обсягами виробництва).

Товарообіг високотехнологічної продукції України складає більше 3 млрд дол., з якого більшу частину складає імпорту — більше 2 млрд дол. Експорт високотехнологічних товарів здійснювався на значно меншу суму — трохи більше 800 млн дол., близько 3% загального українського експорту товарів. Для порівняння: в Фінляндії високотехнологічні продукти складають 20% експорту країни та 16% імпорту.

На загальний обсяг українського експорту високотехнологічних товарів впливають потреби зарубіжних замовників у турбореактивних, турбогвинтових двигунах та газових турбінах, частка яких складає майже половину (43%) всього експорту високотехнологічної продукції.

Експорт інших високотехнологічних товарів є відносно незначним. Крім того, за останні 4 роки частка високотехнологічних товарів у загальному імпорті не перевищувала 7%, серед яких — засоби виробництва склали 4%.

В Україні збережений достатній інноваційний потенціал, який розвивається практично самостійно в:

- окремим галузях оборонної промисловості (радіоелектронне стеження, радіолокація, засоби наведення високоточної зброї, системи бронетанкової техніки, системи протиповітряної оборони), де можливості виробництва — 8 млрд грн. при відповідному сприянні держави;
- енергетичному атомному машинобудуванні (Україна має більше 12% світового ринку);
- авіаційному та енергетичному турбінобудуванні (Україна має більше 43% високотехнологічного експорту);
- ракетній, авіаційній та космічній техніці (Україна є учасником великої кількості міжнародних проектів і має стабільне позитивне торговельне сальдо);
- технології надвисоких частот (Україна посідає одне з чільних місць у світі);
- кристалічні матеріали для мікроелектроніки, сонячної енергетики.

Раціональне використання існуючого науково-технічного та інноваційного потенціалу має стати однією з важливих передумов подолання технологічного відставання України від провідних країн Заходу.

Дотепер в Україні щороку виконується понад 60 тис. на-

Таблиця 1. Інноваційна діяльність промислових підприємств у 2010 р. за регіонами

	Кількість інноваційно активних підприємств, одиниць	Частка інновацій до активних підприємств у загальній кількості промислових підприємств, %	Обсяг витрат на інноваційну діяльність, млрд грн.	Обсяг реалізованої інноваційної продукції, млрд грн.	Частка реалізації інноваційної продукції у загальному обсязі промислової продукції, %
Україна	1303	13,8	8045,5	45830,2	5,9
Автономна Республіка Крим	40	13,2	225,6	280,1	2,3
Вінницька область	50	16,2	133,8	119,6	1,0
Волинська область	24	11,3	232,9	2139,2	24,7
Дніпропетровська область	63	8,5	1355,5	3229,1	2,3
Донецька область	83	10,5	2740,4	7411,9	4,6
Житомирська область	41	11,4	48,5	201,8	2,3
Закарпатська область	31	12,2	14,0	152,0	2,3
Запорізька область	36	8,9	202,5	5345,2	8,3
Івано-Франківська область	92	27,9	501,0	598,1	5,2
Київська область	62	12,6	133,0	617,8	2,8
Кіровоградська область	39	14,6	40,6	426,9	7,1
Луганська область	59	10,2	2179,0	12393,3	17,6
Львівська область	101	12,1	296,7	627,1	3,1
Миколаївська область	55	13,5	342,0	174,4	1,2
Одеська область	49	11,4	272,5	382,6	1,3
Полтавська область	47	11,2	180,4	256,1	0,6
Рівненська область	29	11,8	198,6	109,4	1,2
Сумська область	30	11,3	97,2	1079,3	8,6
Тернопільська область	43	16,1	62,7	262,4	6,0
Харківська область	110	13,1	274,8	2884,7	7,4
Херсонська область	28	12,7	79,3	257,9	4,2
Хмельницька область	16	4,2	179,5	58,9	0,6
Черкаська область	37	11,6	15,5	2665,7	13,6
Чернівецька область	30	16,9	31,9	220,3	7,1
Чернігівська область	42	17,4	385,7	394,2	3,9
М.Київ	155	29,0	1769,5	3530,1	9,9
М.Севастополь	5	5,3	1,1	12,1	0,6

уково-технічних розробок. Тематично їх сукупність не надто відрізняється від досліджень у країнах Заходу. Значна кількість робіт присвячена розвитку науки про життя, тобто вирішенню соціально-гуманітарних проблем — здоров'я людини, збереження довкілля, що є характерним для розвитку науки у країнах Західної Європи.

Результативність інноваційної діяльності в Україні не відповідає вимогам забезпечення стабільного інноваційного розвитку.

У 2010 р. інноваційною діяльністю у промисловості займалося 1303 підприємств, або 13,0% обстежених промислових (проти 1404 і 14,2% у 2007 р.).

Серед регіонів більша за середню в Україні частка інноваційно активних підприємств у Івано-Франківській, Чернігівській, Чернівецькій, Вінницькій, Тернопільській, Кіровоградській, Миколаївській областях, Автономній Республіці Крим та у м.Києві (табл. 1).

На інноваційну діяльність підприємствами було витрачено 12,0 млрд грн. (у 2007 р. — 1175 підприємств і 10,8 млрд грн.). Майже кожне підприємство спрямовувало кошти на придбання машин, обладнання та програмного забезпечення (7,7 млрд грн.), майже кожне четверте — на виконання внутрішніх науково-дослідних розробок (1,0 млрд грн.), кожне сьоме — на придбання результатів НДР у зовнішніх виконавців (0,3 млрд грн.) та майже кожне десяте — на інші зовнішні знання або придбання нових технологій (0,4 млрд грн.). Слід зазначити, що у 2010 р. 216 підприємств займалися навчанням свого персоналу саме для розробки та впровадження нових або суттєво вдосконалених продуктів та процесів, 138 — діяльністю щодо ринкового запровадження інновацій, включаючи ринкові дослідження та рекламну кампанію.

Як і в попередні роки, найбільша частка фінансування інноваційної діяльності підприємств припадає на власні кошти підприємств — 60,6% загального обсягу витрат. У той

же час зросла частка кредитів до 33,7% (у 2009 — 18,5%), державної підтримки — до 2,9% (у 2009 — 1,4%), фінансування вітчизняними інвесторами — до 1,4% (у 2009 — 0,2%). Частка коштів іноземних інвесторів, навпаки, зменшилась і склала лише 1,0% проти 3,0% у 2009 р.

Впроваджували у 2010 р. інновації 1160 підприємств (83% інноваційно активних, або 10,8% обстежених промислових), що на 2,2% менше, ніж у 2009 р. (табл. 2).

У розрізі видів економічної діяльності найбільша частка, як і раніше, належить переробній промисловості, а саме: підприємствам з виробництва коксу та продуктів нафтопереробки (34% обстежених промислових підприємств даної галузі), машинобудування (21%), хімічної та нафтохімічної промисловості (20%), а також металургійного виробництва та виробництва готових металевих виробів (14%).

У 2010 р. 515 підприємств (або 36,9% інноваційно активних) впровадили 1647 нових або вдосконалених методів обробки та виробництва продукції (технологічних процесів), з них маловідходних і ресурсозберігаючих — 680 процесів; 114 підприємств впровадили нові або

вдосконалені методи логістики, доставки та розповсюдження продукції та 151 підприємство — нову або вдосконалену діяльність з підтримки процесів (системи матеріального обслуговування або операції щодо закупівель та обліку).

Кожне друге інноваційно активне підприємство впроваджувало нові види продукції, кількість яких становила 2446 найменувань (з них нові види машин, устаткування, прилади, апарати — 758 найменувань), 34,3% яких були новими виключно для ринку (64,9%). Нові методи продажу, включаючи значні зміни в дизайні або упаковці продукту, його складуванні та просуванні на ринок впроваджували 269 підприємств, нові організаційні методи в своїй діяльності (організація робочих місць або зовнішні зв'язки) — 257 підприємств.

У 2010 р. інноваційну продукцію реалізовували 993 підприємства. Її обсяг становив 45,8 млрд грн., або 5,9% загального обсягу промислової продукції (проти 40,2 млрд грн. і 6,7% у 2009 р.). Більша за середню по Україні — частка продукції, що реалізована підприємствами машинобудування (16,8%), целюлозно-паперової промисловості та видавничої діяльності (10,9%), а також металургійного виробництва та виробництва готових металевих виробів (8,4%). Більше половини всієї інноваційної продукції (58,6%) реалізовано відкритими акціонерними товариствами.

Кожне третє підприємство поставляло продукцію, що була новою для ринку України, обсяг якої склав 14,7 млрд грн. (у 2009 р. — 420 підприємств і 22,3 млрд грн. відповідно); з них 148 підприємств експортували свою продукцію в обсязі 6,2 млрд грн. (у 2009 р. — 180 підприємств і 7,5 млрд грн.).

Продукцію, що була новою виключно для підприємства, реалізувало 792 підприємства, що на 6,6% більше, ніж у попередньому році. Обсяг такої продукції становив 31,1 млрд грн (проти 17,9 млрд грн у 2009 р.).

Майже кожне третє таке підприємство реалізовувало

продукцію за межі України на загальну суму 17,5 млрд грн.

Для впровадження будь-якого товару, що є новим чи значно поліпшеним за його властивостями, або нового чи значно поліпшеного способу виробництва продукту, 257 підприємств придбали 603 технології в Україні та 232 — за її межами. З них 262 — придбано з устаткуванням, 172 — результат досліджень і розробок, 79 — за договорами на придбання прав на патенти, за ліцензіями на використання винаходів, промислових зразків, корисних моделей, 50 — за угодами на придбання технологій та ноу-хау та 32 технології придбано разом з цілеспрямованим прийомом на роботу кваліфікованих фахівців.

Відповідно до міжнародних рекомендацій, додатково вивчалось питання щодо інноваційної активності промислових підприємств протягом трьох років (2008—2010 рр.). У цей період інноваційною діяльністю займалися 1878 промислових підприємств з 1072 обстежених, з них 1467 підприємств купували передове машинне обладнання та програмне забезпечення для створення нових або суттєво вдосконалених продуктів та процесів, 428 — здійснювали навчальну підготовку персоналу для інноваційної діяльності, 460 — здійснювали внутрішні НДР і 264 — придбавали зовнішні НДР, 272 — займались ринковим запровадженням інновацій (з урахуванням ринкового дослідження та рекламної кампанії) та 493 підприємства займались іншими роботами для запровадження нових або суттєво вдосконалених продуктів та процесів.

У 2008—2010 рр. інновації впроваджували 1404 підприємства, у т. ч. 1063 — впроваджували інноваційну продукцію, з яких 364 підприємства — нову тільки для ринку та 863 — нову тільки для підприємства; 1026 підприємств запроваджували нові або суттєво вдосконалені виробничі процеси, з яких 948 — нові або вдосконалені методи обробки або виробництва продукції, 186 — нові або вдосконалені методи логістики, доставки чи розповсюдження продукції та 264 — нову або вдосконалену діяльність з підтримки процесів, зокрема системи матеріального обслуговування, операцій щодо закупівель, обліку та розрахунків. Організаційні інновації (тобто нову практику бізнесової діяльності, нові методи організаційних робочих зв'язань або організацію зовнішніх стосунків) запроваджувало 415 підприємств; нові маркетингові концепції та стратегії — 408 підприємств.

За вісім років (2003—2010 рр.) майже 40% загального обсягу нових технологій, необхідних для модернізації вітчизняної промисловості було придбано за межами України, з них: 29% — патенти і ліцензії, 10,6% — результати досліджень і розробок, 52% — нові технології, "ноу-хау", 42,8% — устаткування.

Таблиця 2. Кількість підприємств, що займались інноваційною діяльністю

	2008	2009	2010
Усього	1118	1472	1397
з них			
мали витрати на інноваційну діяльність	848	1175	1066
впроваджували інновації	999	1186	1160
з них			
впроваджували інноваційні види продукції	466	564	667
впроваджували нові технологічні процеси	272	515	515
реалізовували інноваційну продукцію	918	1035	993

Таблиця 3. Структура придбання нових технологій в Україні та за її межами для модернізації промисловості

Рік	Придбання нових технологій			з них за формами придбання											
				Патенти, ліцензії на використання ОППВ			Результати досліджень та розробок			Придбання технологій, ноу-хау			Придбання устаткування		
	Всього, од.	в т.ч. за межами України		Всього, од.	в т.ч. за межами України		Всього, од.	в т.ч. за межами України		Всього, од.	в т.ч. за межами України		Всього, од.	в т.ч. за межами України	
		од.	%		од.	%		од.	%		од.	%		од.	%
2003	2182	1465	67,1	26	5	19,2	117	2	1,7	1160	893	77,0	702	455	64,8
2004	1072	314	29,3	34	20	58,8	240	3	1,3	286	40	14,0	415	243	58,6
2005	1507	337	22,4	59	8	13,6	112	4	3,6	330	46	13,9	859	232	27,0
2006	765	258	33,7	53	11	20,7	80	25	31,3	70	15	21,4	475	203	42,7
2007	960	239	24,9	118	33	28,0	77	29	37,7	65	12	18,5	663	168	25,3
2008	383	146	38,1	81	36	44,4	40	-	-	38	11	28,9	205	123	60,0
2009	697	315	45,2	64	26	40,6	51	4	7,4	25	11	44,0	531	271	51,0
2010	889	291	32,7	96	15	15,6	138	24	17,4	40	19	47,5	528	179	33,9
2003-2010	8449	3365	39,8	531	154	29,0	855	91	10,6	2014	1047	52,0	4378	1874	42,8

У окремі роки ці показники були навіть значно вищими (табл. 3).

Найбільші запозичення іноземних технологій здійснювались у галузях економіки, які традиційно мають в Україні достатньо розвинену виробничу і наукову бази. Так, у 2010 р. хімічна і нафтохімічна галузі придбали за межами України 32% нових технологій, галузь металургійного виробництва — 18,4%; машинобудування — 35,6% (табл. 4).

Таким чином, вітчизняні підприємства підтримують не власну науку, а фактично фінансують закордонних інноваторів. Тільки за 2010 р. обсяг технологічних запозичень оцінюється у 3,7 млрд грн., а за 2008—2010 роки — у 8,3 млрд грн. (табл. 5).

Майже п'ята частина наукового потенціалу України працює

Таблиця 4. Структура придбання нових технологій в Україні та за її межами для модернізації промисловості за видами діяльності

	2008			2009			2010		
	Всього, од.	в т.ч. за межами України		Всього, од.	в т.ч. за межами України		Всього, од.	в т.ч. за межами України	
		од.	%		од.	%		од.	%
Промисловість, всього	383	146	38,1	697	315	45,2	889	291	32,7
в т.ч. за видами діяльності									
Виробництво харчових продуктів	70	23	29,1	76	30	39,5	113	37	32,7
Легка промисловість	34	21	61,8	8	6	75,0	-	-	-
Хімічна і нафтохімічна	60	14	23,3	152	51	33,5	153	49	32,0
Металургійне виробництво	22	7	31,8	17	8	47,1	49	9	18,4
Машинобудування	151	70	46,3	356	200	56,2	396	141	35,6
- виробництво машин і устаткування	55	16	29,1	52	12	23,1	236	119	52,6
- виробництво електричного, електронного та оптичного устаткування	63	39	61,9	192	147	76,6	64	14	21,8
- виробництво транспортних засобів	33	15	45,5	112	41	36,6	106	8	7,5

Таблиця 5. Розподілення витрат на придбання нових технологій в Україні і за її межами для модернізації промисловості за формами придбання

Рік	Всього витрат			з них за формами придбання								
				Дослідження і розробки			Придбання нових технологій			Придбання машин, устаткування		
	млн грн.	в т.ч. за межами України		млн грн.	в т.ч. за межами України		млн грн.	в т.ч. за межами України		млн грн.	в т.ч. за межами України	
		млн грн.	%		млн грн.	%		млн грн.	%		млн грн.	%
2008	4996,5	2246,4	44,9	612,3	-	-	1235,1	356,9	28,9	3149,1	1889,5	60,0
2009	5596,1	2347,1	41,9	992,9	77,4	7,8	1114,0	490,2	44,0	3489,2	1779,5	51,0
2010	10556,1	3726,5	35,3	986,5	192,9	19,6	2128,4	1011,0	47,5	7441,2	2522,6	33,9
2008-2010	21148,7	8320,0	39,3	2591,7	270,3	10,4	4477,5	1858,1	41,5	14079,5	6191,6	44,0

відповідних виробничих процесів сучасного рівня досить обмежені.

ВИСНОВОК

Результати проведеного дослідження дозволили визначити наступні тенденції: по-перше, інноваційний потенціал України використовується у порівнянні з іноземними країнами менш ефективно; по-друге, зменшується кількість інноваційно-активних підприємств; по-третє, гальмується розвиток високотехнологічних галузей промисловості; по-четверте, неефективною лишається галузева структура промислового виробництва.

Зокрема, основними проблемами у формуванні інноваційної моделі економічного розвитку національної економіки є:

- відсутність стратегії виходу України на інноваційний шлях розвитку;
- недосконалість нормативно-правової бази регулювання інноваційної діяльності;
- слабкість адміністративно-організаційної структури управління інноваційною діяльністю;
- недосконалість функціонування інноваційної інфраструктури;
- низький рівень фінансового забезпечення реалізації інноваційної політики;
- неефективне використання наявних фінансових ресурсів для реалізації інноваційної діяльності;

Таблиця 6. Частка іноземних держав у фінансуванні наукових і науково-технічних робіт

	2008			2009			2010		
	Всього, млн грн.	в т.ч. іноземними державами		Всього, млн грн.	в т.ч. іноземними державами		Всього, млн грн.	в т.ч. іноземними державами	
		млн грн.	%		млн грн.	%		млн грн.	%
Фінансування наукових і науково-технічних робіт	5160,4	1258,0	24,4	5164,4	1000,9	19,4	6140,2	978,7	15,9
в тому числі									
Технічні науки	3428,3	1347,4	33,5	3178,8	902,1	28,4	3491,2	859,5	24,6
%	66,4	91,2		61,6	90,1		56,9	87,8	
Сектор галузевої науки	3136,1	1084,5	34,6	2869,2	915,7	31,9	3251,8	884,6	27,2
%	60,8	86,2		55,6	91,5		52,9	90,4	
Мінпромполітики	1271,4	721,5	56,7	1090,8	545,7	50,0	1041	430,8	41,4
%	24,6	57,4		21,1	54,5		17,0	44,0	
Інші міністерства	1886,1	434,6	23,0	1876,8	388,5	20,7	2280,9	475,0	20,8
%	36,5	34,5		36,3	38,8		37,1	48,5	

на закордонні замовлення (2008 р. — 24,4%, 2009 р. — 19,4%, 2010 р. — 15,9%). У галузі технічних наук ця частка у 2010 році склала 24,6 %, в секторі галузевої науки — 27,2%, в інститутах Міністерства промислової політики — 41,4%. Тобто це саме той сегмент науки, який мав би більш плідно сприяти технологічній модернізації вітчизняної промисловості (табл. 6).

Всього за 2008—2010 р. кошти іноземних замовлень у структурі джерел фінансування наукових і науково-технічних робіт склали майже 6,3 млрд грн., або 23% від загального обсягу фінансування.

Іноземні замовники 90 % своїх коштів спрямовують в технічні науки, галузевий сектор і інститути, що підпорядковані передусім Мінпромполітики.

Економіка країни втрачає ринковий сегмент реалізації інноваційної продукції і інноваційну чутливість у формуванні національної інноваційної стратегії.

Однією із проблем є також нерегульованість базових питань при укладанні ліцензійних угод на трансфер технологій (перш за все, права власності, економічна доцільність інвестицій), яка призводить до негативного досвіду участі України в цьому процесі.

Відсутність достатніх матеріальних ресурсів для збереження потенціалу науки і її досягнень, отриманих в попередні роки, зростання імпорту технологій призводить до зменшення зацікавленості підприємців у підтримці виконавців вітчизняних наукових досліджень та у використанні українських інноваційних технологій.

Аналіз багатьох інвестиційних проектів показує, що здебільшого відбувається трансфер за хідних управлінських і підприємницьких методик, в той час як передача технологій

інноваційної діяльності; — повільне формування в Україні сучасного і масштабного ринку інноваційної продукції.

Необхідно здійснити високотехнологічний прорив і сформувати інноваційну модель економіки.

Література:

1. Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні: Закон України від 16 січня 1999 р. // Голос України. — 2003. — № 28. — С. 3—4.
2. Андрощук Г. Стимулювання інноваційної діяльності // Стратегія економічного розвитку України. — 2001. — Вип. 1—3. — С. 177—184.
3. Гальчинський А., Геєць В., Кінах А., Семиноженко В. Інноваційна стратегія українських реформ. — К.: Знання, 2002. — С. 324.
4. Геєць В.М., Семиноженко В.П. Інноваційні перспективи України. — Харків: Константа, 2006. — 272 с.
5. Державний комітет статистики України: www.ukrstat.gov.ua
6. Комітет з питань науки і освіти: http://kno.rada.gov.ua
7. Лапко О.О. Інноваційна діяльність як фактор підвищення ефективності вітчизняної економіки // Фінанси України. — 1998. — № 6. — С. 31—36.
8. Лапко О. О. Розвиток системи управління науково-інноваційною сферою в Україні // Економіка та прогнозування. — 2002. — № 1. — С. 55—63.
9. Патон Б. Інноваційний шлях розвитку економіки України // Вісник НАН України. — 2001. — № 2. — С. 11—18.

Стаття надійшла до редакції 06.09.2011 р.